Vnde nonnulli idem eam cum bona for-
tuna,alij cum virtute eſſe dicunt.

CAPVT X.

VNde etiam dubitatur vtrum diſcipli-
na an aſſuetudine,an alia quapiam e-
xercitatione acquiri poſſit,an ex aliqua di
uina ſorte, an ex fortuna proueniat. Si ta-
men aliquod aliud eſt à diis hominibus
exhibitum donum,veriſimile eſt fœlicita-
tem quoq. à diis exhiberi: ac tanto magis,
quanto ipſa omnium humanarum rerum
optima eſt. Sed hoc fortaſſe ad aliam ma-
gis diſceptationem ſpectat, videtur ta-
men, licet à Diis non mittatur, ſed vel ex
virtute,vel diſciplina aliqua,vel exercita-
tione accedat: ex diuiniſſimis rebus fœ-
licitas eſſe:quippe cùm præmium virtutis
& finis optimum quoddam ac diuinum,
beatúmque eſſe videatur. Eſtque præte-
rea quoddam longè commune.diſciplina
enim quadam ac diligentia acquiri ab o-
mnibus poteſt, modò ad virtutem conſe-
quendam læſi ac māci non fuerint. Quòd
ſi melius eſt hoc modo, quàm ob fortu-
nam fœlicem vnumquemque eſſe:rem ita
ſe habere conſentaneum eſt, ſiquidem &
ea quæ ſecundum naturam ſunt, & ea ſi-
militer quæ aut ex arte, aut quapiam alia
cauſa & præcipuè optima proueniunt: ſi-
cut quàm pulcherrimè fieri poteſt,ita ſua-
pte natura ſe habent.Quod verò maximū
ac pulcherrimū eſt,id fortunæ committe
re valde prauum eſt. Imò ex ratione ipſa
patet id quod quæritur. eſſe enim eam a-
nimi quandam operationem ſecundum
virtutem definitum eſt. Ex reliquis verò
bonis alia ineſſe ipſi neceſſe eſt:alia adiu-
tricia atque vtilia inſtrumentaria natura
ſunt. Atque hæc cum iis quæ in principio
diximus, conſentirent.finem enim ciuilis
facultatis optimum eſſe ſtatuebamus. at
hæc magnam diligentiam adhibet, vt ci-
ues quodammodo afficiat,bonóſque & ad
honeſta agenda idoneos reddat. Meritò
igitur neque bouem, neque equum, aut
quippiam aliud animal fœlix appellamus:
quippe cùm nullum ex ipſis talis opera-
tionis eſſe particeps poſſit. Eadem etiam
de cauſa neque puer fœlix eſt:nondum e-
nim eſt ad tales res agendas per ætatem i-
doneus:qui verò dicuntur fœlices,ſpe di-
cuntur. Nam, ſicut diximus, & perfecta
virtute,& vita perfecta opus eſt. Multæ e-
nim mutationes, & variæ fortunæ in vita
contingunt: & fieri poteſt, vt qui maxi-
mè proſperitate floruerit, is in ſenectute
in magnas calamitates incidat, ſicut in
Heroicis de Priamo fabulis proditum eſt.

A ὅθεν εἰς ταὐτὸ τάττουσιν ἔνιοι τὴν εὐτυχίαν
τῇ εὐδαιμονίᾳ· ἔνιοι δὲ τὴν ἀρετήν.

Κεφάλαιον ι.

ΟΘεν καὶ ἀπορεῖται, πότερόν ἐστι μαθη-
τὸν, ἢ ἐθιστὸν, ἢ ἄλλως πως ἀσκητόν· ἢ
κατά τινα θείαν μοῖραν, ἢ καὶ διὰ τύχην
παραγίνεται. εἰ μὲν οὖν καὶ ἄλλο τι θεῶν ἐστι δώ-
ρημα ἀνθρώποις, εὔλογον καὶ τὴν εὐδαιμο-
B νίαν θεόσδοτον εἶναι, καὶ μάλιστα τῶν ἀνθρω-
πίνων ὅσῳ βέλτιστον. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἴσως ἄλ-
λης ἂν εἴη σκέψεως οἰκειότερον. φαίνεται δὲ
κἂν εἰ μὴ θεόπεμπτός ἐστιν, ἀλλὰ δι᾽ ἀρετὴν,
καί τινα μάθησιν ἢ ἄσκησιν παραγίνεται, τῶν
θειοτάτων εἶναι· τὸ γὰρ τῆς ἀρετῆς ἆθλον καὶ
τέλος, ἄριστον φαίνεται, καὶ θεῖόν τι καὶ
μακάριον. εἴη δ᾽ ἂν καὶ πολύκοινον. δυνατὸν
C γὰρ ὑπάρξαι πᾶσι τοῖς μὴ πεπηρωμένοις
πρὸς ἀρετὴν, διά τινος μαθήσεως καὶ ἐπι-
μελείας. εἰ δ᾽ ἐστὶν οὕτω βέλτιον, ἢ διὰ τύ-
χην εὐδαιμονεῖν, εὔλογον ἔχειν οὕτως. εἴπερ
τὰ κατὰ φύσιν, ὡς οἷόν τε κάλλιστα ἔχειν, οὕ-
τω πέφυκεν. ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τέχνην, καὶ
πᾶσαν αἰτίαν, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἀρί-
στην. τὸ δὲ μέγιστον καὶ κάλλιστον ἐπιτρέ-
D ψαι τύχῃ, λίαν πλημμελὲς ἂν εἴη. συμφα-
νὲς δ᾽ ἐστὶ καὶ ἐκ τοῦ λόγου τὸ ζητούμενον·
εἴρηται γὰρ ψυχῆς ἐνέργεια κατ᾽ ἀρετὴν
ποιά τις. τῶν δὲ λοιπῶν ἀγαθῶν, τὰ μὲν ὑ-
πάρχειν ἀναγκαῖον, τὰ δὲ συνεργὰ καὶ χρή-
σιμα πέφυκεν ὀργανικῶς· ὁμολογούμενα δὲ
ταῦτ᾽ ἂν εἴη καὶ τοῖς ἐν ἀρχῇ. τὸ γὰρ τῆς πο-
λιτικῆς τέλος, ἄριστον ἐτίθεμεν· αὕτη δὲ
πλείστην ἐπιμέλειαν ποιεῖται τοῦ ποιούς τι-
E νας καὶ ἀγαθοὺς τοὺς πολίτας ποιῆσαι, καὶ
πρακτικοὺς τῶν καλῶν. εἰκότως οὖν οὔτε
βοῦν, οὔτε ἵππον, οὔτε ἄλλο τι τῶν ζώων οὐ-
δὲν, εὔδαιμον λέγομεν· οὐδὲν γὰρ αὐτῶν οἷόν
τε κοινωνῆσαι τοιαύτης ἐνεργείας. διὰ ταύ-
την δὲ τὴν αἰτίαν, οὐδὲ παῖς εὐδαίμων ἐ-
στίν· οὔπω γὰρ πρακτικὸς τῶν τοιούτων διὰ
τὴν ἡλικίαν· οἱ δὲ λεγόμενοι, διὰ τὴν ἐλπί-
δα μακαρίζονται. δεῖ γὰρ ὥσπερ εἴπομεν,
F καὶ ἀρετῆς τελείας, καὶ βίου τελείου. πολ-
λαὶ γὰρ μεταβολαὶ γίνονται καὶ παντοῖαι τύ-
χαι κατὰ τὸν βίον· καὶ ἐνδέχεται τὸν μάλιστα
εὐθηνοῦντα, μεγάλαις συμφοραῖς περιπε-
σεῖν ἐπὶ γήρως, καθάπερ ἐν τοῖς ἡρωικοῖς
περὶ Πριάμου μυθεύεται. τὸν δὲ τοιαύταις
χρησά-